

Drempels weg

Evaluatie Tijdelijke regeling voorziening
leermiddelen voor mbo-deelnemers uit
minimagezinnen

2e evaluatie, studiejaar 2017/2018

Anne Luc van der Vegt (Oberon)

Emina van den Berg, Cindy Biesenbeek

(SEO Economisch Onderzoek)

seo economisch onderzoek

Oberon
onderzoek | advies

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	5
1.1 Aanleiding en onderzoeksvragen	5
1.2 Onderzoeksmethoden	6
1.3 Leeswijzer	8
2. Bereik doelgroep	9
3. Aanwending budget	12
4. Voorzieningen binnen de regeling	14
5. Uitvoering van de regeling.....	15
5.1 Opzet en uitvoering	15
5.2 Communicatie met ouders en studenten.....	16
6. Samenwerking in het kader van de regeling	18
6.1 Samenwerkende partijen	18
6.2 Oordeel over de samenwerking	19
7. Aanbevelingen voor een structurele regeling	21

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en onderzoeksvragen

Naar aanleiding van onderzoek naar de gevolgen van de afschaffing van de WTOS voor mbo-deelnemers jonger dan 18 jaar¹, heeft het ministerie van OCW besloten maatregelen te treffen om de toegankelijkheid van het mbo te waarborgen voor alle jongeren. Daarom is de 'Tijdelijke regeling voorziening leermiddelen voor deelnemers uit minimagezinnen' in oktober 2016 van kracht geworden, met als doel te voorkomen dat de schoolkeuze van jongeren uit minimagezinnen beïnvloed wordt door de hoogte van de schoolkosten. Het ministerie van OCW acht het ongewenst als schoolkosten de keuze voor de opleiding beïnvloeden.

Deze regeling gold in eerste instantie voor het studiejaar 2016/17. Aan het einde van dat studiejaar hebben Oberon en SEO Economisch Onderzoek de Tijdelijke regeling geëvalueerd.² Vervolgens is de regeling verlengd met een jaar, tot augustus 2018, waarbij het budget is verdubbeld van € 5 miljoen naar € 10 miljoen. Het ministerie van OCW heeft Oberon en SEO Economisch Onderzoek opdracht gegeven om de regeling nogmaals te evalueren. Deze evaluevaluatie moet antwoord geven op de volgende onderzoeksvragen:

1) Bereik doelgroep

- a) Hoeveel aanvragen zijn er in totaal gedaan in het studiejaar 2017/18 op basis van de Tijdelijke regeling?
- b) Hoeveel aanvragen pasten binnen de doelgroep van de regeling (minderjarige bol-deelnemers), hoeveel aanvragen vielen daarbuiten (bijv. studenten ouder dan 18 jaar)?
- c) Hoeveel aanvragen zijn goedgekeurd en afgekeurd? Welke criteria zijn daarbij gehanteerd?
- d) Hebben mbo-instellingen zicht op hoe ouders de regeling ervaren? In hoeverre biedt de regeling een oplossing voor hun financiële problemen t.a.v. de schoolkosten?

2) Aanwending budget

- a) Hoeveel geld is er in het studiejaar 2017/18 gemiddeld besteed per goedgekeurde aanvraag? Hoeveel in totaal voor alle voorzieningen samen?
- b) Is het beschikbare budget voldoende om aan alle aanvragen te kunnen voldoen? Hielden de instellingen over of kwamen ze tekort? In het eerste geval: Welk deel van het totale budget is besteed?
- c) Is het budget van de Tijdelijke regeling ondergebracht in een (nood) fonds?

3) Type voorziening/leermiddelen

- a) Welke voorzieningen hebben mbo-instellingen getroffen binnen de Tijdelijke regeling? (overname kosten, kosteloze lening, bruikleen)
- b) Zijn er eventueel ook nog andere voorzieningen getroffen?
- c) Welke voorziening voorziet in de behoefte van minderjarige bol-studenten, waar zat het zwartepunt?

---

¹ Berg, E. van den, L. Megens, F. Scholten & A. van der Vegt (2016). *Schoolkosten voor 16- en 17-jarige mbo'ers. Onderzoek naar de gevolgen van veranderde tegemoetkoming in de schoolkosten*. Utrecht/Amsterdam: : Oberon/SEO Economisch Onderzoek.

² Vegt, A.L. van der , F. Scholten, E. van den Berg, L. Megens (2017) *Geld mag geen drempel zijn. Evaluatie van de Tijdelijke regeling voorziening leermiddelen voor mbo-deelnemers uit minimagezinnen*. Utrecht/Amsterdam: : Oberon/SEO Economisch Onderzoek.

4) Uitvoering van de regeling

- a) Was het goed mogelijk voor mbo-instellingen om een voorziening voor leermiddelen vorm te geven binnen de Tijdelijke regeling? Bood de regeling voldoende ruimte? Tegen welke moeilijkheden liepen mbo-instellingen aan bij het opzetten en uitvoeren van de voorzieningen?
- b) Hoe verliep de communicatie naar ouders/deelnemers over de Tijdelijke regeling? Welke kanalen zijn benut?

5) Samenwerking met andere partijen

- a) Is door mbo-instellingen bij de opzet en de uitvoering van de voorziening voor leermiddelen samengewerkt met lokale Stichtingen Leergeld of een vergelijkbare organisatie, andere mbo-instellingen en/of gemeente(n)?
- b) Hoe verloopt de samenwerking? Is er wat dit betreft verbetering mogelijk?

6) Aanbevelingen voor de structurele maatregel

- a) Zijn er aanbevelingen voor hoe de Tijdelijke regeling kan worden omgezet in een structurele voorziening?

1.2 Onderzoeksmethoden

Om bovenstaande onderzoeksvragen te beantwoorden is onderzoek gedaan onder mbo-instellingen en lokale stichtingen Leergeld.

Mbo-instellingen: online enquête en telefonische interviews*Respons online enquête*

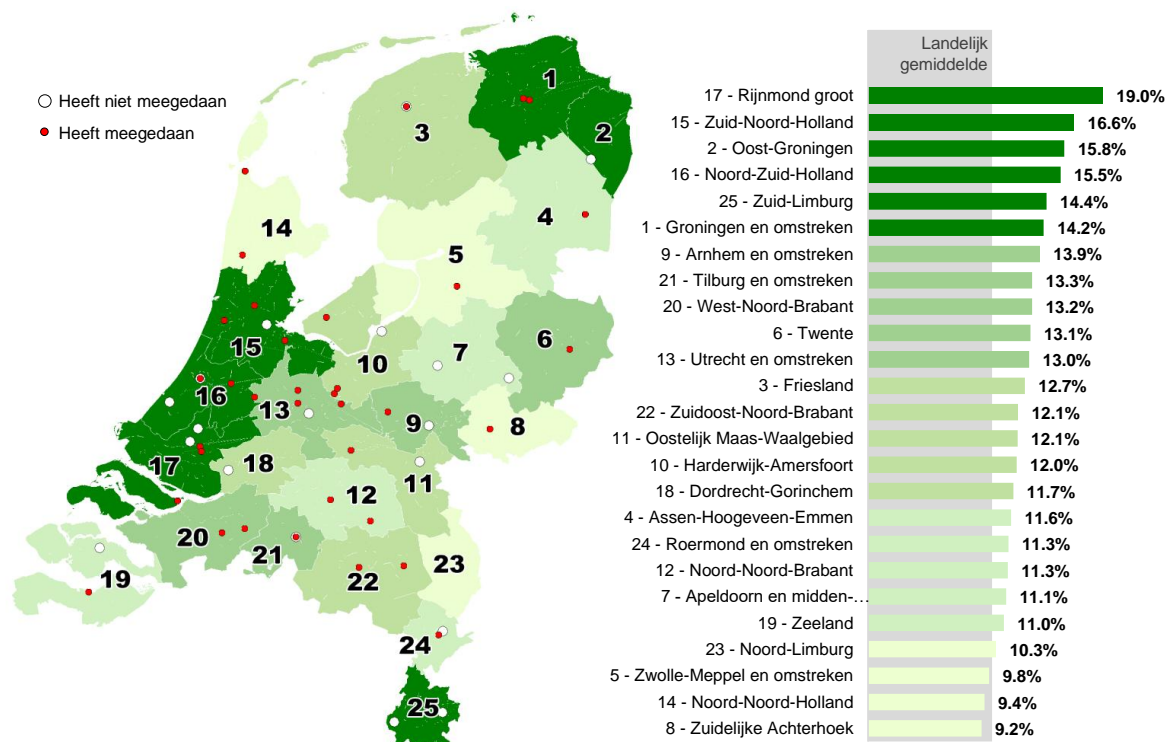
In het kader van de evaluatie van de Tijdelijke regeling voorziening leermiddelen voor deelnemers uit minimagezinnen is een enquête uitgezet onder alle mbo-instellingen. De enquête heeft open gestaan van 14 maart 2018 tot en met 13 april 2018. Van de 67 mbo-instellingen hebben er 44 de enquête ingevuld. Het totale budget van deze instellingen dat de ondervraagde mbo-instellingen hebben ontvangen voor het uitvoeren van de tijdelijke regeling bedraagt in totaal €7.022.288, dat is 70 procent van het totale landelijke budget van €10 miljoen.

In onderstaande figuur is weergegeven hoe de 44 mbo-instellingen die hebben meegedaan met de enquête verdeeld zijn over het land. De rode stippen staan voor mbo-instellingen die hebben meegewerkt en de witte stippen voor mbo-instellingen die dat niet hebben gedaan. Te concluderen valt dat er sprake is van een goede landelijke spreiding en dat de instellingen gevestigd zijn in onderwijsgebieden met grote verschillen in aandeel 16- en 17-jarige mbo'ers uit minimagezinnen (gebaseerd op inkomensgegevens over 2014³). Er is daarom sprake van een representatief beeld.

---

³ Voor een uitgebreide toelichting over deze methode zie: Vegt, A.L. van der , F. Scholten, E. van den Berg, L. Megens (2017) *Geld mag geen drempel zijn. Evaluatie van de Tijdelijke regeling voorziening leermiddelen voor mbo-deelnemers uit minimagezinnen*. Utrecht/Amsterdam: : Oberon/SEO Economisch Onderzoek.

Figuur 1.1 Aandeel 16- en 17-jarige mbo'ers uit minimagezinnen per onderwijsgebied

Bron: CBS-microdata en Basisregister Onderwijs (BRON)(2017), bewerkingen SEO/Oberon

Telefonische interviews

Een selectie van de mbo-instellingen is benaderd voor een aanvullend telefonisch interview. Deze selectie is gemaakt op basis van twee criteria:

- omvang van het budget;
- omvang problematiek, op basis van analyse CBS-microdata in eerste evaluatie Tijdelijke regeling.

Er zijn gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van 26 instellingen, ruim een derde van het totaal. In de interviews is gesproken met medewerkers binnen mbo-instellingen die direct betrokken zijn bij het beleid van de Tijdelijke regeling voorziening leermiddelen. Er is doorgevraagd op de informatie die reeds via de enquête is verzameld. Het gaat dan om aanvullende informatie over de volgende onderwerpen: de uitwerking van de regeling (onderzoeksvraag 1), type voorzieningen (onderzoeksvraag 4), samenwerking (onderzoeksvraag 5) en de vormgeving van een structurele regeling (onderzoeksvraag 6).

Lokale stichtingen Leergeld: telefonische interviews

Vertegenwoordigers van 15 locaties van Stichting Leergeld hebben hun medewerking verleend aan een telefonisch interview. Er is bij het selecteren van deze locaties rekening gehouden met twee factoren: voldoende geografische spreiding, en relatief veel doelgroepstudenten.

1.3 Leeswijzer

In de volgende hoofdstukken presenteren we de bevindingen van het onderzoek. Achtereenvolgens gaan we in op het bereik van de doelgroep (hoofdstuk 2), de aanwending van het budget (hoofdstuk 3), de getroffen voorzieningen binnen de regeling (hoofdstuk 4), de uitvoering van de regeling (hoofdstuk 5) en de samenwerking (hoofdstuk 6). In het slothoofdstuk (7) trekken we conclusies met betrekking tot alle onderzoeksvragen en doen we aanbevelingen voor een structurele regeling.

2. Bereik doelgroep

Aantal aanvragen

In het kader van de Tijdelijke regeling zijn in het schooljaar 2017-2018 tot nu toe totaal ten minste 5.467 aanvragen ontvangen door 39 van de 44 mbo-instellingen die aan het onderzoek hebben meegewerkt.⁴ Het gemiddeld aantal aanvragen per instelling komt daarmee uit op 140.⁵ Dit aantal is meer dan het dubbele van het vorige schooljaar; toen ontvingen de instellingen gemiddeld 56 aanvragen. De toename werd vorig jaar al verwacht door veel instellingen, omdat de regeling toen pas in de loop van het studiejaar in werking trad. Grofweg geldt dat het aantal aanvragen per mbo-instelling hoger is naarmate het budget voor de regeling hoger is, met enkele uitzonderingen.

Ruim een kwart (11) van de 39 mbo-instellingen die aanvragen hebben ontvangen, vindt het aantal aanvragen lager dan verwacht. Enkele instellingen plaatsen hierbij een kanttekening: het studiejaar is nog niet voorbij, er kunnen nog meer aanvragen binnenkomen. Acht instellingen vinden het aantal aanvragen (ongeveer) evenveel als verwacht en 10 instellingen vinden het aantal aanvragen hoger dan verwacht. De resterende (10) instellingen hadden geen verwachting bij het aantal aanvragen.

Tabel 2.1 Aantal aanvragen hoger of lager dan verwacht

	Aantal mbo-instellingen	Percentage
Aantal aanvragen lager dan verwacht	11	28%
Aantal aanvragen (ongeveer) evenveel als verwacht	8	20%
Aantal aanvragen hoger dan verwacht	10	26%
Geen verwachtingen over het aantal aanvragen	10	26%
<i>Totaal aantal mbo-instellingen</i>	<i>39</i>	<i>100%</i>

Ter vergelijking: bij de eerste evaluatie, over het studiejaar 2016/2017, had 61 procent van de instellingen meer aanvragen verwacht. Dat verschil kan verklaard worden doordat het aantal aanvragen nu veel hoger ligt dan destijds. Een andere verklaring is dat de verwachtingen zijn bijgesteld op basis van de ervaringen in het eerste jaar.

Toegekende aanvragen

Van het totaal aantal ontvangen aanvragen door 39 mbo-instellingen is 91 procent toegekend. Dat percentage ligt nog hoger dan het vorige studiejaar (82 procent). Het lage afwijzingspercentage wordt mede veroorzaakt doordat de lokale Stichting Leergeld in veel gevallen een inkomenstoets uitvoert voordat de aanvraag wordt ingediend. Wanneer uit de inkomenstoets blijkt dat een student niet in aanmerking komt voor de regeling, wordt doorgaans geen aanvraag ingediend bij de school. Tussen mbo-instellingen zijn er wel grote verschillen in het percentage toegekende aanvragen; het varieert van 33 tot 100 procent.

Afgewezen aanvragen

30 van de 39 mbo-instellingen hebben aanvragen afgewezen (77 procent). Het gaat om 518 van de in totaal 5.467 ingediende aanvragen (9 procent). Per mbo-instelling varieert dit tussen 2 en 26 procent.

⁴ Bij sommige instellingen is de registratie nog niet up-to-date. Het werkelijke aantal aanvragen ligt dus hoger. Van de overige vijf instellingen hebben er vier geen aanvragen ontvangen (zij hebben ook nog geen budget besteed). Eén instelling heeft geen uitspraken gedaan over het aantal ontvangen aanvragen.

⁵ Berekend over de 39 instellingen die aanvragen hebben ontvangen en ook een uitspraak hebben gedaan over het aantal ontvangen aanvragen.

Het vorige studiejaar hadden 15 van de 36 instellingen aanvragen afgewezen (42 procent); het percentage afwijzingen van het totale aantal aanvragen lag toen echter twee maal zo hoog, namelijk 18 procent.

Tabel 2.2 Redenen voor afwijzing aanvragen

	Aantal mbo-instellingen	Percentage *
Inkomen	20	67%
Leeftijd	14	47%
Onvolledige of onduidelijke aanvragen	13	43%
Leerweg	11	37%
Aanvraag voor vergoeding van kosten die buiten de regeling vallen	5	17%
Andere redenen	6	20%
Totaal aantal mbo-instellingen	30	100%

* het percentage telt op tot meer dan 100%, omdat meerdere redenen voor afwijzingen mogelijk zijn

De meest voorkomende reden om een aanvraag af te wijzen, is dat het inkomen van de aanvrager niet onder de inkomensgrens ligt (zie tabel 2.2). Andere veel genoemde redenen voor afwijzing zijn het niet voldoen aan de gehanteerde leeftijdsgrens, onvolledige of onduidelijke aanvragen of dat de opleiding niet de juiste leerweg betreft. Minder vaak worden aanvragen afgewezen omdat het kosten betreft die buiten de regeling vallen, zoals vrijwillige excursies of hardware. Als één van de andere redenen om aanvragen af te keuren wordt genoemd dat studenten uiteindelijk toch niet starten met de opleiding. Onduidelijk is of dit te maken heeft met de kosten.

Doelgroepen

De primaire doelgroep van de Tijdelijke regeling zijn BOL-studenten van 16 of 17 jaar. Zij komen immers pas in aanmerking voor studiefinanciering vanaf het moment dat ze 18 jaar worden. Op basis van 37 mbo-instellingen die hun bestede budget hebben gespecificeerd per doelgroep, blijkt dat 91 procent van hun budget is aangewend voor de primaire doelgroep. Per mbo-instelling ligt dit tussen 59 en 100 procent. Twee instellingen hebben het budget niet aangewend ten behoeve van minderjarige BOL-studenten, één van deze instellingen heeft het budget besteed voor het instellingsbreed afschaffen van de vrijwillige ouderbijdrage. Negen procent van het bestede geld is door de 37 instellingen besteed aan BOL-studenten van 18 jaar en ouder (per mbo-instelling tussen nul en 41 procent) en één procent aan BBL-studenten (per instelling tussen nul en 25 procent).

Tabel 3.2 Bereikte doelgroepen

	Aandeel van toegekende aanvragen
BOL-studenten van 16 of 17 jaar	91%
BOL-studenten van 18 jaar of ouder	9%
BBL-studenten	1%
Totaal aantal mbo-instellingen	37

Veranderingen ten aanzien van de criteria

In de telefonische interviews met mbo-instellingen is gevraagd of de criteria voor toekenning van aanvragen zijn aangepast. Er is immers binnen de regeling voor het studiejaar 2017/2018 meer bestedingsruimte. In artikel 7a, lid 1, staat: "Indien de activiteiten volledig zijn uitgevoerd en aan alle verplichtingen is voldaan, kan het niet aangewende deel van de aanvullende middelen die voor studiejaar 2017–2018 zijn verstrekt worden besteed aan andere activiteiten waarvoor bekostiging wordt verstrekt." Dit is een verandering ten opzichte van studiejaar 2016-2017. Voor studiejaar 2016-2017 mochten subsidies van € 125.000 of meer uitsluitend besteed worden aan de activiteiten waarvoor zij werden verstrekt.

Bij de meeste instellingen zijn de criteria voor toekenning niet aangepast. Wel gaan sommige instellingen iets soepeler om met de inkomenstoets. 'De bewijsplicht is iets minder expliciet geworden.' 'Het besteedbaar inkomen geldt niet meer als harde eis, we kijken ook naar de persoonlijke levenssituatie van studenten.' Enkele instellingen meldden dat ze aan het begin van het schooljaar de criteria leeftijd en leerweg strak hebben gehanteerd en vervolgens ook aanvragen behandelen van studenten die niet aan de criteria voldoen. Dit is in lijn met het genoemde artikel 7a.

Niet voor alle mbo-instellingen zijn de mogelijkheden van de Tijdelijke regeling volledig duidelijk. In de interviews is hier niet standaard naar gevraagd, maar bij sommige gesprekken bleek dat respondenten eruit vanuit gingen dat het ook in het studiejaar 2017/2018 niet toegestaan is om het budget in te zetten ten behoeve van studenten van 18 jaar en ouder, terwijl dit wel mag volgens de nieuwe criteria. Vertegenwoordigers van andere instellingen zeggen ook het vorige studiejaar het budget al voor een brede doelgroep te hebben ingezet. "Alle leerlingen worden geholpen, ongeacht leeftijd en leerweg."

3. Aanwending budget

Totale besteding

De 44 mbo-instellingen die de enquête hebben ingevuld beschikken samen over een budget van ruim €7 miljoen. Daarvan is ten tijde van de enquête (maart/april) ruim €2,6 miljoen besteed door 39 instellingen, wat neerkomt op 38 procent van hun gezamenlijke budget. Per mbo-instelling varieert dit van 2 tot 100 procent van hun eigen budget. Vier instellingen hebben nog niets besteed en één instelling heeft een gedeelte hun budget besteed maar hoeveel exact is onbekend. Zowel in absolute zin als procentueel is dit studiejaar meer besteed dan in 2016/2017. Toen was eind mei (later in het schooljaar dus) 27 procent van het totale budget besteed. Van 40 instellingen weten we of het budget gedeeltelijk of volledig is besteed (zie tabel 3.1).

Tabel 3.1 Budget volledig of gedeeltelijk besteed

	Aantal mbo-instellingen	Percentage
Het volledige budget besteed	2	5%
Een gedeelte van het budget besteed	38	86%
Nog niets besteed	4	9%
<i>Totaal aantal mbo-instellingen</i>	<i>44</i>	<i>100%</i>

In de telefonische interviews maken vertegenwoordigers van verscheidene mbo-instellingen duidelijk dat de uitgaven nog zullen stijgen, bijvoorbeeld omdat nog voorzieningen ter beschikking worden gesteld aan studenten van 18 jaar en ouder.

Vier van de 44 mbo-instellingen hebben nog geen budget besteed. Deze instellingen hebben (nog) geen aanvragen gekregen van ouders.

Besteding per aanvraag

Gemiddeld is €535 per toegekende aanvraag besteed. In het studiejaar 2016/2017 was dit gemiddeld €467 per aanvraag. Tussen de instellingen zien we zeer grote verschillen: de instelling met het laagste gemiddelde bedrag besteedt €140 per aanvraag (instelling met in totaal 111 toegekende aanvragen), het hoogste gemiddelde bedrag per instelling is €5.941 (instelling met in totaal 18 toegekende aanvragen). In 2016/2017 was dit €2.800. De vergoedingen zijn wat ruimer op sommige instellingen. "Vorig jaar gold een maximering van de vergoeding, dit jaar kunnen alle kosten voor leermiddelen worden vergoed." Sommige instellingen hebben de uitvoering gedecentraliseerd, door een contactpersoon per locatie aan te wijzen. De hoogte van het gemiddeld bestede bedrag per aanvraag houdt (nog steeds) geen verband met het totale beschikbare budget.

Toereikendheid van het budget

38 van de 40 instellingen die budget hebben besteed, vinden het budget voldoende. Slechts één instelling zegt genooddaakt te zijn om aanvragen af te wijzen, omdat het budget niet voldoende is. Deze instelling komt ruim 10 procent te kort om alle aanvragen te kunnen voldoen. Deze instelling wijst alleen aanvragen af op basis van inkomen, niet op basis van leeftijd of leerweg.

Tabel 3.3 Is het budget voldoende?

	Aantal mbo-instellingen	Percentage
Budget is voldoende	38	95%
Budget is onvoldoende, instelling legt zelf geld bij	0	0%
Budget is onvoldoende, hierdoor worden aanvragen afgekeurd	1	3%
Onbekend	1	2%
<i>Totaal aantal mbo-instellingen</i>	<i>40</i>	<i>100%</i>

Aanwending van ongebruikt budget

Voor zover het budget dit jaar niet volledig wordt aangewend voor voorzieningen ten behoeve van studenten, kiezen de meeste instellingen ervoor om het resterende bedrag te reserveren voor een later moment, zodat er alsnog aanspraak op kan worden gedaan. Instellingen verwachten dat ouders aan het einde van het schooljaar alsnog een beroep doen op de regeling. "Sommige ouders trekken pas aan de bel als de aanmaning op de mat valt. Schaamte weerhoudt hen vaak om dat al eerder te doen." Ook onbekendheid met de regeling kan een reden zijn voor onderbenutting. Daarom reserveren verscheidene instellingen het resterende budget voor het volgende schooljaar, al dan niet in een noodfonds.

Andere instellingen hebben dit jaar al wel een bestemming voor het overgebleven budget. Het wordt ingezet voor een bredere doelgroep, er wordt voor nieuwe aanvragen soepeler omgegaan met de inkomensgrens (wordt bijvoorbeeld opgehoogd van 120% sociaal minimum naar 130%). Andere instellingen denken aan het afschaffen van de ouderbijdrage of interne professionalisering. Eén ROC wil het geld specifiek inzetten ten behoeve van 'dure' opleidingen. "Er wordt gedacht aan tegoedbonnen voor specifieke opleidingen met hoge studiekosten."

Ten slotte zijn enkele instellingen niet goed op de hoogte van de bestedingsruimte en menen dat het restant dient te worden terugbetaald aan het ministerie van OCW.

Noodfonds

Dit jaar is ook gevraagd of mbo-instellingen het budget van de Tijdelijke regeling hebben ondergebracht in een (nood) fonds. Bij 21 van de 40 mbo-instellingen is dat het geval. Eén instelling weet het niet.

Tabel 3.4 Noodfonds

	Aantal mbo-instellingen	Percentage
Wel (nood)fonds	21	53%
Geen (nood)fonds	18	45%
Weet niet	1	2%
<i>Totaal aantal mbo-instellingen</i>	<i>40</i>	<i>100%</i>

4. Voorzieningen binnen de regeling

Alle 40 mbo-instellingen die budget hebben besteed, hebben voorzieningen getroffen in het kader van de tijdelijke regeling (zie tabel 4.1). We zien geen grote verschuivingen in het type voorzieningen ten opzichte van het studiejaar 2016/2017.

De meest voorkomende voorziening is het vergoeden van de aanschaf van leermiddelen en andere benodigdheden voor de opleiding. 35 van de 40 instellingen bieden dit aan.

Naast het vergoeden van leermiddelen geven 27 mbo-instellingen leermiddelen in bruikleen. Een afgeleide vorm van het in bruikleen geven van leermiddelen, betreft de overname van leermiddelen. Van de 40 mbo-instellingen wordt bij 18 ervan deze mogelijkheid geboden aan studenten.

Het verstrekken van een kosteloze lening voor de aanschaf van schoolbenodigdheden komt weinig voor binnen de regeling. 5 van de 40 mbo-instellingen biedt deze voorziening aan.

16 van de 40 mbo-instellingen kiezen ervoor ook andere, al dan niet vrijwillige, kosten te vergoeden die in het kader van de opleiding worden gemaakt. Het gaat dan vooral om kosten gerelateerd aan excursies.

Tabel 4.1 Type voorzieningen

	Aantal mbo-instellingen	Percentage *
Aanschaf leermiddelen	35	88%
Leermiddelen in bruikleen	27	68%
Overname leermiddelen	18	45%
Vergoeden van andere opleidingsgerelateerde kosten	16	40%
Kosteloze lening	5	13%
Anders	10	25%
<i>Totaal aantal mbo-instellingen</i>	<i>40</i>	

* het percentage telt op tot meer dan 100%, omdat instellingen meerdere voorzieningen kunnen treffen

Veranderingen ten opzichte van het voorgaande studiejaar

Bij de meeste mbo-instellingen is het type voorzieningen niet veranderd ten opzichte van het voorgaande studiejaar. Soms is de organisatie wat meer gestroomlijnd, om kwaliteit te kunnen garanderen. Dat geldt bijvoorbeeld voor het beheersen van de kosten van hardware. “We vergoeden niet meer de kosten van laptops, zoals tijdens het eerste jaar, maar sluiten bruikleenovereenkomsten af met de studenten. Met de boekenleverancier is afgesproken dat de boeken en de rekening direct naar school komen.” “We werken nu samen met een bedrijf dat laptops verhuurt. Het werkt makkelijker dat we dit als school regelen met een bedrijf, dan dat leerlingen zelf laptops moeten huren of aanschaffen.” Zoals hierboven vermeld vergoeden sommige instellingen ook de kosten van niet-verplichte activiteiten, zoals excursies en introductiedagen. Andere instellingen geven bewust alleen een tegemoetkoming in de kosten die studenten verplicht moeten maken.

5. Uitvoering van de regeling

Hoe hebben de instellingen het ervaren om voor het tweede studiejaar de Tijdelijke regeling uit te voeren? Hebben ze er goed invulling aan kunnen geven, werden ze daarbij met problemen geconfronteerd (5.1). Een belangrijk aspect van de uitvoering is de communicatie met ouders. Daarop gaan we apart in (5.2).

5.1 Opzet en uitvoering

De meeste mbo-instellingen voeren de regeling momenteel naar eigen tevredenheid uit. Van de 40 mbo-instellingen die budget hebben besteed, vonden 28 het goed mogelijk om invulling te geven aan de tijdelijke regeling. 10 instellingen vonden dat niet (helemaal) goed mogelijk.

Tabel 5.1 Invulling geven aan de Tijdelijke regeling

	Aantal mbo-instellingen	Percentage
Wel goed mogelijk om invulling te geven	28	70%
Niet helemaal goed mogelijk om invulling te geven	10	25%
Niet goed mogelijke om invulling te geven	1	3%
Onbekend	1	2%
<i>Aantal mbo-instellingen</i>	<i>40</i>	<i>100%</i>

Ook vindt de meerderheid van de instellingen dat de regeling voldoende ruimte biedt. Ruim driekwart is hier tevreden over.

Tabel 5.2 Biedt Tijdelijke regeling voldoende ruimte?

	Aantal mbo-instellingen	Percentage
Regeling biedt voldoende ruimte	31	78%
Regeling biedt niet helemaal voldoende ruimte	8	20%
Regeling biedt onvoldoende ruimte	1	2%
<i>Aantal mbo-instellingen</i>	<i>40</i>	<i>100%</i>

Na het eerste jaar is er meer duidelijkheid gekomen over wat er mogelijk is met de regeling en hoe dit georganiseerd kan worden. Mbo-instellingen vinden hierin inmiddels beter hun eigen weg. Enkele voorbeelden van verschillende mbo-instellingen die ervaren dat er voldoende ruimte is binnen de regeling:

- “Aantonen of een gezin een minimagezin is, is soms lastig. De school neem daarom *geen* toets af. Ouders en studenten kunnen op allerlei manieren aantonen dat zij onder de inkomensgrens vallen, naast de inkomensstoets van Stichting Leergeld. Voorbeelden: kwijtschelding gemeentelijke belasting, brief van een bewindvoerder, minimapas van de gemeente.”
- “Het beoordelen van aanvragen gaat vrij makkelijk. Gezinnen komen in aanmerking omdat ouders een uitkering hebben of in de schuldhulpverlening zitten.”

Ook bij de keuze voor het type voorzieningen hebben instellingen geprofiteerd van de ervaringen in het eerste jaar.

- “Het opstellen van de bruikleenovereenkomst was best lastig. Langzaam maar zeker is dat versoepeld. Zo kunnen leerlingen al gebruik maken van de leermiddelen voordat de overeenkomst is ondertekend.”
- “We besparen tijd door met Stichtingen Leergeld samen te werken. Daardoor hoeven we niet met een grote hoeveelheid gemeenten contact te onderhouden. Verder hoeven leerlingen geen declaraties meer in te dienen; dat leverde veel administratieve last op. Wij bestellen nu als school van tevoren de boeken namens de studenten.”
- “Het werken met bruikleenovereenkomsten was heel arbeidsintensief. Nu doen we dat alleen nog bij het gebruik van laptops.”

Moelijkheden bij uitvoering van de regeling

Hoewel de toegenomen duidelijkheid en flexibele invulling van de regeling, ervaren mbo-instellingen nog moeilijkheden bij de uitvoering. Aanvankelijk waren er vooral procedurele problemen: hoe stel je een bruikleenovereenkomst op, hoe harmoniseer je de werkwijze van de verschillende Stichtingen Leergeld in de regio? Ook was er onduidelijkheid over wat wel mag en wat niet. Die fase lijkt inmiddels te zijn afgesloten.

Wat blijft is dat het uitvoeren van de regeling behoorlijk wat tijd kan kosten. Communicatie met ouders en ook de communicatie met samenwerkingspartners, veelal Stichting Leergeld en gemeenten vraagt veel aandacht.

Dat de bestedingsruimte groter is dan vorig jaar, wordt als positief ervaren. Maar enkele instellingen signaleren dat omdat de doelgroep van minderjarige BOL-studenten prioriteit heeft, andere studenten met financiële problemen lang in onzekerheid blijven. “Wij kunnen hen pas tegen het einde van het studiejaar uitsluitel geven. Ook omdat we verwachten dat sommige minderjarige studenten pas laat een aanvraag doen, als de problemen heel nijpend zijn. Dat is vorig jaar gebleken.”

Enkele instellingen noemen als belemmering dat de regeling tijdelijk is. “Onze afdeling financiën wil de regeling niet opzetten en administreren omdat het tijdelijk is. Daardoor is er ook geen overzicht van de besteding van het budget en het aantal aanvragen.”

Ten slotte blijven sommige instellingen de bureaucratie van de inkomensvoets als een belemmering ervaren. Instellingen die hiermee wat soepeler omgaan, vinden de regeling goed werkbaar.

5.2 Communicatie met ouders en studenten

Communicatiekanalen

Alle 40 mbo-instellingen die budget hebben besteed communiceren met ouders en studenten over de tijdelijke regeling. Welke kanalen hiervoor benut worden verschilt van school tot school. Het meest wordt er gecommuniceerd via de studieloopbaanbegeleider, mentor of docent (85 procent). Ook geven relatief veel mbo-instellingen informatie via hun website (78 procent). Circa de helft van de 40 mbo-instellingen communiceert rechtstreeks met studenten of ouders of via internet. Ook heeft ruim een derde een helpdesk waar informatie opgevraagd kan worden. Andere genoemde kanalen zijn flyers, via gemeenten en Stichting Leergeld (zie tabel 5.3).

Tabel 5.3 Communicatiekanalen over de Tijdelijke regeling

	Aantal mbo-instellingen	Percentage*
Communicatie via SLB-er, mentor of docent	34	85%
Informatie via de (algemene) website	31	78%
Rechtstreekse communicatie met studenten/ouders	21	53%
Informatie via intranet	19	48%
Informatie via een helpdesk	15	38%
Anders	22	55%
Niet actief gecommuniceerd met studenten/ouders	0	0%
<i>Totaal aantal mbo-instellingen</i>	<i>40</i>	<i>100%</i>

* het percentage telt op tot meer dan 100%, omdat instellingen op meerdere kunnen communiceren

Over de regeling wordt veel meer gecommuniceerd dan het vorige studiejaar. Met name de communicatie via SLB-er, mentor of docent is sterk toegenomen (nu 85%, toen 38%). Ook wordt er meer gebruik gemaakt van het intranet (nu 48%, toen 15%), de website van de instelling (nu 78%, toen 53%) en een helpdesk (nu 38%, toen 8%).

In de telefonische interviews geven vertegenwoordigers van enkele mbo-instellingen een toelichting op wijze van communicatie.

“Bij de intakegesprekken wordt al verteld over de regeling. Per afdeling is er een verantwoordelijke aangewezen, die de aanvragen regelt en helpt bij declaraties en vergoedingen.”

“Er is nu een financieel spreekuur, waar studenten naartoe kunnen met vragen over schoolkosten.”

“De regeling wordt beter bekend gemaakt. Voorheen moesten we een afspraak maken met een hulpverlener van de school, nu staat er een aanvraagformulier op de website.”

Ervaringen van ouders

Over het algemeen zijn ouders zeer tevreden over de regeling, merken de mbo-instellingen. Het kan een enorme opluchting zijn dat de schoolkosten niet allemaal voor hun rekening komen. “Ik heb in mijn hele carrière nog nooit zoveel complimenten gehad.”

Ook Stichtingen Leergeld krijgen positieve signalen van ouders. Na de opstartfase zijn ouders tevreden met de regeling. Leergeld ziet dat ouders er echt mee geholpen zijn. “Het jaar voorafgaand aan de regeling hoorden wij van zeker tien ouders dat hun kind niet de gewenste mbo-opleiding kon volgen vanwege financiële problemen. Dat horen we nu niet meer.”

Kanttekeningen zijn er ook, bijvoorbeeld over de procedure die gevolgd moet worden. De inkomenstoets wordt door sommige ouders ervaren als bureaucratisch, met te veel rompslomp. In veel gevallen volgt de toekenning daarna tamelijk snel, maar in sommige gevallen heeft het lang geduurd. Verder wijzen de instellingen erop dat er ook een grote groep ouders is waar ze geen zicht op hebben. “Via coaches van de leerlingen proberen we aanvragen te doen als dit niet door de ouders is gedaan. Er is waarschijnlijk veel stille armoede.”

6. Samenwerking in het kader van de regeling

6.1 Samenwerkende partijen

In het kader van de Tijdelijke regeling hebben mbo-instellingen op verschillende manieren samengewerkt met andere partijen. Bij het merendeel van de 40 instellingen die budget hebben besteed, is er sprake van samenwerking met andere partijen in het kader van de Tijdelijke regeling: 26 instellingen werken samen met Stichting Leergeld, 16 met de gemeente en 14 met andere mbo-instellingen. Een aantal mbo-instellingen werkt samen met andere partijen, zoals de voedselbank, Stichting Studiefonds, Minsters en leveranciers van boeken.

Tabel 6.1 Samenwerkingen mbo-instellingen met andere partijen

	Aantal mbo-instellingen	Percentage*
Samenwerking met Stichting Leergeld	26	65%
Samenwerking met de gemeente	16	40%
Samenwerking met andere mbo-instellingen	14	35%
Samenwerking met een andere partij	11	28%
Samenwerking met een andere organisatie	4	10%
Geen samenwerking	6	15%
<i>Totaal aantal mbo-instellingen</i>	<i>40</i>	<i>100%</i>

* het percentage telt op tot meer dan 100%, omdat instellingen met meerdere partijen kunnen samenwerken

De samenwerking met andere instellingen is over het algemeen iets toegenomen ten opzichte van het vorige studiejaar, 2016/2017. Toen werkte 55 procent samen met Stichting Leergeld, 35 procent met de gemeente(n), 23 procent met andere mbo-instellingen.

Samenwerking tussen mbo-instellingen en Stichting Leergeld

Ongeveer twee van de drie mbo-instellingen werkt samen met een lokale of regionale Stichting Leergeld. Deze samenwerking bestaat vooral uit het uitvoeren van de inkomensstoets door Stichting Leergeld. Soms doet Stichting Leergeld meer: ze doen de inkomensstoets, kennen een voorziening toe en handelen het geheel financieel af.

Niet alle mbo-instellingen werken echter samen met Leergeld. Bij sommige Leergeld-afdelingen is er onvoldoende capaciteit om een rol te spelen bij de uitvoering van de Tijdelijke regeling. "Een inkomensstoets uitvoeren kost tijd, wij leggen dan altijd een huisbezoek af. We zijn een vrijwilligersorganisatie en konden het mbo alleen helpen wanneer het gezin bij ons bekend was en de inkomensstoets al eerder was uitgevoerd. Dan konden we gegevens zo uit ons systeem halen." Soms is het een keuze van mbo-instellingen zelf om niet met Leergeld samen te werken. Redenen zijn: er zijn in de regio verscheidene afdelingen Leergeld, dat maakt de samenwerking gecompliceerd. Soms heeft de mbo-instelling geen keus, omdat een Leergeld-afdeling ontbreekt in de regio.

Aan de Stichtingen Leergeld hebben we gevraagd welke rol zij vervullen bij de uitvoering van de regeling. Van de 15 geïnterviewde Stichtingen Leergeld voeren er 13 de inkomensstoets uit. Ook beslist ongeveer de helft of er ouders recht hebben op een tegemoetkoming. Slechts enkele Stichtingen Leergeld zeggen dat ze de criteria en werkwijze voor de inkomensstoets vaststellen.

Afdelingen van Leergeld werken soms ook onderling samen. Vaak gaat het om uitwisseling en kennisdeling, soms om afstemming van de werkwijze: hoe voeren we de inkomenstoets uit, wat voor vergoeding vragen we aan de mbo-instellingen.

Samenwerking tussen mbo-instellingen en gemeenten

Een minderheid van de mbo-instellingen werkt samen met de gemeente. Waarom wordt in veel gevallen niet samengewerkt? Instellingen achten samenwerking met gemeenten niet nodig, omdat Stichting Leergeld al praktische ondersteuning geeft. Sommige mbo-instellingen vinden samenwerking met gemeenten te complex, omdat ze met verschillende gemeenten moeten samenwerken, die elk hun eigen beleid voeren.

Waar er wel wordt samengewerkt, bestaat deze samenwerking bijvoorbeeld uit het doorverwijzen van mensen met financiële problemen. “Als schoolmaatschappelijk werk er achter komt dat er problematiek speelt bij de ouders, wordt er doorverwezen.” In een aantal gevallen is de samenwerking beperkt tot jaarlijks overleg over de werkwijze. Waar een Stichting Leergeld ontbreekt, doet de gemeente soms de inkomenstoets. Bij de gemeente is bijvoorbeeld bekend of een gezin een bijstandsuitkering krijgt. In enkele gemeenten zijn er door de gemeenteraad vragen gesteld over de besteding van het budget van de Tijdelijke regeling.

Samenwerking tussen mbo-instellingen

Eén op de drie mbo-instellingen werkt samen met andere mbo-instellingen, in het kader van Tijdelijke regeling. Het gaat meestal om informatie-uitwisseling en kennisdeling en uitwisseling van ervaringen. ROC's in het Noorden van het land werken intensief samen om de uitvoering van de regeling op elkaar af te stemmen. Ook in Limburg streeft men naar gelijkschakeling van regels en criteria.

Verandering in de samenwerking

De samenwerking is bij de meeste mbo-instellingen net zo ingericht als het voorgaande studiejaar. Voor zover er veranderingen zijn, is er geen duidelijke trend waarneembaar. Enkele instellingen melden dat de samenwerking minder intensief is geworden, bij andere instellingen wordt er juist meer samengewerkt. Soms is het aantal samenwerkingspartners uitgebreid, met andere mbo-instellingen, met bewindvoerders van minimagezinnen of School Maatschappelijk Werk.

6.2 Oordeel over de samenwerking

In de enquête is ook gevraagd naar de tevredenheid van de samenwerking met andere partijen. Daaruit blijkt dat de samenwerking over het algemeen naar tevredenheid verloopt.

Tabel 6.2 Tevredenheid over de samenwerking (n=34)

	Niet tevreden	Niet helemaal tevreden	Tevreden
Samenwerking met Stichting Leergeld	4%	15%	81%
Samenwerking met de gemeente	0%	38%	62%
Samenwerking met andere mbo-instellingen	0%	21%	79%
Samenwerking met een andere partij	0%	18%	82%
Samenwerking met een andere organisatie	0%	25%	75%

Oordeel over Stichting Leergeld

De meeste mbo-instellingen die samenwerken met Stichting Leergeld zijn daar erg tevreden over. Het wordt gewaardeerd dat zij de inkomenstoets uitvoeren. Dat bespaart de mbo-instellingen een hoop administratieve last. Mbo-instellingen willen graag de samenwerking continueren.

Dat Leergeld een organisatie van vrijwilligers is, wordt net als vorig jaar door sommigen een beperking genoemd. De vrijwilligers werken doorgaans maar een beperkt aantal uren, waardoor je met verschillende mensen te maken kunt hebben, die niet allemaal op de hoogte zijn van de Tijdelijke regeling. Sommige mbo-instellingen vinden dat de kwaliteit wisselt, het professionele niveau zou versterkt kunnen worden. Een enkele instelling werkt om die reden liever niet samen met Leergeld. Een ander punt van aandacht is de inkomensgrens die Leergeld hanteert. Deze verschilt soms van wat de school wil hanteren. Afdelingen van Leergeld verschillen hier onderling ook in. Dat kan de samenwerking compliceren, aangezien veel mbo-instellingen met meer dan één Stichting Leergeld samenwerken.

Oordeel over de gemeente

Voor zover er wordt samengewerkt met gemeenten, zijn instellingen daarover positief. Soms kost afstemming veel tijd. Ook het doorverwijzen van leerlingen kan veel tijd kosten. Enkele mbo-instellingen vinden dat de gemeente onvoldoende verantwoordelijkheid neemt bij de bestrijding van armoede. Een andere mbo-instelling stuit op een 'ambtelijke' cultuur. "Ze zijn niet slagvaardig. Ambtenaren mogen geen beslissingen nemen en zijn erg voorzichtig, terwijl actie geboden is."

Oordeel Leergeld over de mbo-instellingen

Vrijwel alle Leergeld-afdelingen zijn positief over de samenwerking met de mbo-instellingen. Sommige respondenten zien wel verschillen tussen de instellingen. "Met de ene instelling hebben we intensieve samenwerking, met de andere sporadisch contact." Er zijn mbo-instellingen die de uitvoering van de regeling zoveel mogelijk in eigen hand houden en daarom geen behoefte hebben aan samenwerking met Leergeld. Andere instellingen zijn minder consequent in het afstemmen met Leergeld, daardoor verloopt de samenwerking minder regelmatig. Dit geldt volgens de Stichtingen Leergeld voor een minderheid van de mbo-instellingen.

7. Aanbevelingen voor een structurele regeling

Aan de vertegenwoordigers van mbo-instellingen en Stichtingen Leergeld is ten slotte gevraagd hoe ze denken over een structurele regeling.

Structurele regeling wenselijk

In de eerste plaats zeggen de instellingen desgevraagd een structurele regeling zeer wenselijk te vinden. Over het algemeen zijn ze positief over hetgeen de Tijdelijke regeling heeft opgeleverd. Het zou een slechte zaak zijn als dit niet zou worden gecontinueerd. “Dit is een kwetsbare doelgroep, die blijvend gesteund moet worden,” zegt de vertegenwoordiger van een Stichting Leergeld.

Communicatie

Met name de vertegenwoordigers van Stichting Leergeld wijzen op het belang van een goede communicatie. Ze pleiten voor goede voorlichting door de mbo-instellingen en door de rijksoverheid. Dit stimuleert de instellingen actief met de regeling aan de slag te gaan. Voldoende bekendheid met de regeling kan voorkomen dat leerlingen bij voorbaat een andere dan de gewenste opleiding kiezen, alleen omdat die minder duur zou zijn.

Criteria

Enkele Stichtingen Leergeld wijzen erop dat er grote verschillen zijn tussen mbo-instellingen, in de manier waarop de regeling wordt vormgegeven en in de hoogte van de tegemoetkoming. Dit is niet helemaal eerlijk, vinden enkele respondenten. “Sommige scholen vergoeden de leermiddelen volledig. Dat is een risico als een student besluit na twee maanden te stoppen. Bruikleen is dan een goedkopere en betere oplossing.” Om deze reden pleiten sommige vertegenwoordigers van Stichting Leergeld voor meer uniforme richtlijnen voor de inzet van het budget. Anderzijds vinden de mbo-instellingen juist een grotere vrijheid in de besteding van het budget wenselijk.

Daarnaast wijzen enkele respondenten erop dat sommige instellingen erg ruim bedeed zijn, terwijl er weinig armoede in de regio is. Dat de omvang van het budget niet is gerelateerd aan armoedeproblematiek, wordt door sommigen beschouwd als niet helemaal eerlijk.

De vorm: noodfonds

In de telefonische interviews is ten slotte gesproken over de vorm voor een structurele regeling. Eén van de mogelijkheden voor een structurele regeling is het creëren van een noodfonds per mbo-instelling. Dit zou instellingen in staat moeten stellen maatwerk te leveren. “Naast de hoogte van de schoolkosten kunnen studenten immers te maken krijgen met andere financiële problemen als gevolg van overmachtssituaties zoals familieomstandigheden, ziekte en invaliditeit. Een fonds per instelling biedt de mogelijkheid om gericht studenten te ondersteunen voor wie schoolkosten een probleem zijn.”⁶

Veel mbo-instellingen staan positief tegenover deze oplossing. Het bovengenoemde voordeel van de grotere ruimte voor besteding van het budget spreekt hen aan. Eén instelling heeft als wens dat het budget niet alleen kan worden ingezet op basis van individuele vragen, maar ook ten behoeve van groepen studenten. Een ander voordeel van een apart fonds is dat de middelen wel gereserveerd blijven voor studenten. “Als er nu budget overblijft, kan dat ‘verdampen’. Dat kan bij een noodfonds niet zo gemakkelijk gebeuren.”

Sommige mbo-instellingen bepleiten een *centraal* noodfonds in plaats van een fonds per instelling. De communicatie over de regeling kan centraal worden geregeld, de procedure voor toekenning van

⁶ Brief van 23 augustus 2017, van minister Bussemaker aan de Tweede Kamer.

tegemoetkomingen ook. Voor leerlingen en ouders is het wellicht ook duidelijker waar ze terecht kunnen.

Ten slotte zijn er ook verscheidene instellingen die het niet veel uitmaakt in welke vorm de regeling wordt gecontinueerd, zolang het maar een structurele regeling wordt en de drempel om een aanvraag in te dienen niet wordt verhoogd.

8. Samenvatting en conclusies

8.1 Bereik van de doelgroep

In het studiejaar 2017/2018 zijn er tot eind maart gemiddeld 140 aanvragen per mbo-instelling gedaan in het kader van de Tijdelijke regeling voorziening leermiddelen.⁷ Het vorige studiejaar (2016/2017) ontvingen de instellingen gemiddeld 56 aanvragen. Van deze aanvragen in het huidige schooljaar is 91 procent toegekend. De meest voorkomende reden om een aanvraag niet toe te kennen, is dat het inkomen van de aanvrager niet onder de inkomensgrens ligt. Ook wijzen instellingen aanvragen af vanwege de leeftijd van de student (18 jaar of ouder) of de leerweg (BBL). Gemiddeld is 91 procent van het budget aangewend voor de primaire doelgroep: minderjarige BOL-studenten die de BOL volgen.

8.2 Aanwending van het budget

De mbo-instellingen die aan het onderzoek hebben meegewerkt, hebben tot eind maart gemiddeld 38 procent van het budget van de Tijdelijke regeling besteed, variërend van 2 tot 100 procent van het budget per instelling. Dat is meer dan in 2016/2017, toen eind mei 27 procent van het totale budget was besteed. Verscheidene mbo-instellingen verwachten dat de uitgaven nog zullen stijgen, bijvoorbeeld omdat nog voorzieningen ter beschikking worden gesteld aan andere studenten dan degene die binnen de primaire doelgroep vallen.

Gemiddeld is €535 per toegekende aanvraag besteed. In het studiejaar 2016/2017 was dit gemiddeld €467 per aanvraag. Tussen de instellingen zien we zeer grote verschillen. Het gemiddelde bedrag per aanvraag loopt uiteen van €140 tot bijna €6.000.

Vrijwel alle mbo-instellingen (95 procent) vinden dat het budget momenteel toereikend is om aan de aanvragen te kunnen voldoen. Voor zover het budget dit jaar niet volledig wordt aangewend voor voorzieningen ten behoeve van studenten, kiezen de meeste instellingen ervoor om het resterende bedrag te reserveren voor een later moment, zodat er alsnog aanspraak op kan worden gedaan.

Op ongeveer de helft van de mbo-instellingen is het budget van de Tijdelijke regeling ondergebracht in een (nood) fonds.

8.3 Type voorzieningen

Alle mbo-instellingen die budget hebben besteed, hebben voorzieningen getroffen in het kader van de tijdelijke regeling. De meest voorkomende voorziening is het vergoeden van de aanschaf van leermiddelen en andere benodigdheden voor de opleiding (88 procent van de instellingen). Naast het vergoeden van leermiddelen, geeft ruim de helft van de ondervraagde mbo-instellingen leermiddelen in bruikleen. Een afgeleide vorm van het in bruikleen nemen van leermiddelen, betreft de overname van leermiddelen, door bijna de helft van de instellingen. Vijf van de 40 ondervraagde mbo-instellingen verstrekt kosteloze leningen voor de aanschaf van schoolbenodigdheden.

Ruim een derde van de ondervraagde mbo-instellingen vergoedt ook andere, al dan niet vrijwillige, kosten, bijvoorbeeld kosten voor een introductiekamp, excursie of schoolreis, het verlagen van de opleidingskosten of kwijtschelden van betalingsachterstanden.

We zien geen grote verschuivingen in het type voorzieningen ten opzichte van het studiejaar 2016/2017.

⁷ Gebaseerd op gegevens van 39 van de 44 geënquêteerde mbo-instellingen.

8.4 Uitvoering van de regeling

De meeste mbo-instellingen voeren de regeling momenteel naar eigen tevredenheid uit. Van de 40 mbo-instellingen die budget hebben besteed, vonden 28 het goed mogelijk om invulling te geven aan de tijdelijke regeling. Ook vindt de meerderheid van de instellingen dat de regeling voldoende ruimte biedt. Ruim driekwart is hier tevreden over.

Na het eerste jaar is er meer duidelijkheid gekomen over wat er mogelijk is met de regeling en hoe dit georganiseerd kan worden. Mbo-instellingen vinden hierin inmiddels beter hun eigen weg.

Desondanks ervaren mbo-instellingen nog moeilijkheden bij de uitvoering. Communicatie met ouders en ook de communicatie met samenwerkingspartners, veelal Stichting Leergeld en gemeenten vraagt veel aandacht.

De grotere bestedingsruimte in het tweede studiejaar wordt als positief ervaren, maar op sommige instellingen blijven studenten die niet tot de primaire doelgroep behoren, blijven lang in onzekerheid. Pas tegen het einde van het schooljaar wordt duidelijk hoeveel van het budget resteert voor de ze studenten.

Enkele instellingen vinden het tijdelijke karakter van de regeling belemmerend en sommige instellingen blijven moeite houden met de bureaucratie van de inkomensstoets.

Op verschillende manieren is over de Tijdelijke regeling gecommuniceerd met ouders en studenten. Het meest wordt er gecommuniceerd via de studieloopbaanbegeleider, mentor of docent. Ook geven relatief veel mbo-instellingen informatie via hun website. Circa de helft van de mbo-instellingen communiceert rechtstreeks met studenten of ouders of via internet. Ook heeft ruim een derde een helpdesk waar informatie opgevraagd kan worden. Andere genoemde kanalen zijn flyers, via gemeenten en Stichting Leergeld.

Over het algemeen zijn ouders zeer tevreden over de regeling, merken de mbo-instellingen. Ook Stichtingen Leergeld krijgen positieve signalen van ouders.

8.5 Samenwerking met andere partijen

De meeste mbo-instellingen werken in het kader van de tijdelijke regeling samen met andere partijen. 26 van de 40 instellingen werken samen met Stichting Leergeld, 16 met de gemeente en 14 met andere mbo-instellingen. Andere samenwerkingspartners zijn de voedselbank, Stichting Studiefonds, Minsters en leveranciers van boeken.

Deze samenwerking bestaat vooral uit het uitvoeren van de inkomensstoets door Stichting Leergeld. Soms doet Stichting Leergeld meer: ze kennen een voorziening toe en handelen het geheel financieel af. Veel genoemde redenen waarom er niet wordt samengewerkt: Stichting Leergeld ontbreekt in de regio of er is onvoldoende capaciteit bij Stichting Leergeld.

De meeste mbo-instellingen die samenwerken met Stichting Leergeld zijn daar erg tevreden over. Dat Leergeld een organisatie van vrijwilligers is, wordt net als vorig jaar door sommigen een beperking genoemd. Vrijwel alle Leergeld-afdelingen zijn positief over de samenwerking met de mbo-instellingen.

Veertig procent van de mbo-instellingen werkt samen met de gemeente. Deze samenwerking bestaat bijvoorbeeld uit het doorverwijzen van mensen met financiële problemen. Veel instellingen achten

samenwerking met gemeenten echter niet nodig, omdat Stichting Leergeld al praktische ondersteuning geeft. Voor zover er wordt samengewerkt met gemeenten, zijn instellingen daarover positief. Soms kost afstemming en doorverwijzen veel tijd.

Eén op de drie mbo-instellingen werkt samen met andere mbo-instellingen, in het kader van Tijdelijke regeling. Het gaat meestal om informatie-uitwisseling en kennisdeling en uitwisseling van ervaringen. De samenwerking is bij de meeste mbo-instellingen net zo ingericht als het voorgaande studiejaar. Voor zover er veranderingen zijn, is er geen duidelijke trend waarneembaar.

8.6 Aanbevelingen voor een structurele maatregel

Aan de vertegenwoordigers van mbo-instellingen en Stichtingen Leergeld is gevraagd wat van belang is voor een structurele regeling.

Structurele regeling wenselijk – In de eerste plaats zeggen de instellingen een structurele regeling zeer wenselijk te vinden. Het zou een slechte zaak zijn als de Tijdelijke regeling niet zou worden gecontinueerd.

Communicatie – Een goede communicatie is van groot belang. Vertegenwoordigers van Stichting Leergeld pleiten voor goede voorlichting door de mbo-instellingen en door de Rijksoverheid. Voldoende bekendheid met de regeling voorkomt dat studenten hun studiekeuze laten bepalen door de hoogte van de schoolkosten.

Criteria – De verschillen in vormgeving van de regeling en in de hoogte van de tegemoetkoming zijn niet wenselijk, vinden sommigen. Om deze reden pleiten sommige vertegenwoordigers van Stichting Leergeld voor meer uniforme richtlijnen voor de inzet van het budget. Anderzijds vinden de mbo-instellingen juist een grotere vrijheid in de besteding van het budget wenselijk.

Dat de omvang van het budget per instelling niet is gerelateerd aan armoedeproblematiek, wordt door sommigen beschouwd als niet helemaal eerlijk.

Noodfonds – Veel mbo-instellingen staan positief tegenover het idee van een noodfonds. De verwachting is dat dit instellingen in staat stelt maatwerk te leveren en ook andere doelgroepen te helpen. Een ander voordeel van een apart fonds is dat de middelen wel gereserveerd blijven voor studenten.

Sommige mbo-instellingen bepleiten een *centraal* noodfonds in plaats van een fonds per instelling. De communicatie over de regeling kan centraal worden geregeld, de procedure voor toekenning van tegemoetkomingen ook. Voor leerlingen en ouders is het wellicht ook duidelijker waar ze terecht kunnen.

Oberon

seo economisch onderzoek

Postbus 1423, 3500 BK Utrecht

t 030 230 60 90 | f 030 230 60 80

info@oberon.eu | www.oberon.eu

Utrecht, 23 mei 2018

In opdracht van ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap